

Ford fabrikalarındaki “yasadışı Türk grevinin” 40’inci yılı

Almanya ve Köln’ü sarsan bir hafta: ‘Kırık’ bir grev hikayesi

■ 1973’te Federal Almanya’yı sarsan ‘Türk Grevi’ nin ardından 40 yıldan uzun bir süre geçti. Almanya ve Türkiye işçi sınıfı tarihi açısından önemli bu tarihi başkaldırının anlamını, Köln ve Ford’u iyi bilen Yılmaz Karahasana sorduk.

OSMAN ÇUTSAY

Federal Almanya 1973 yılında sadece Köln’ü değil, o dönemdeki Başbakan Willy Brandt’ı da bizzat çağrı yapacak kadar sarsan bir “yasadışı grev”, özellikle sağ basına göre bir “Türk grevine” sahne olmuştu. 24 Ağustos’ta başlayıp 30 Ağustos 1973’te polislin müdahalesiyle sona eren bu “korsan grev” günlerinde, Baha Targün gibi Türkiyeliler grev önderleri kadar yine Türkiyeliler grev kırıcılar da rol almıştı. Almanya ise gerçekten şaşkındı. Sonunda grev kırıldı, Targün başta olmak üzere öncüler gözaltına alındı ve olay kapanmış göründü. Aradan 40 uzun yıl geçti...

Rosa Luxemburg Vakfı’nın desteğiyle “Fordlu Çalışma Arkadaşları” adlı kuruluş dün Köln’de bu olayı işleyen bir toplantı düzenledi. Toplantıda 40 yıl önceki bu olayın öncesi ve sonrası tartışıldı. Olayın öncesi ve sonrası tartışıldı. Olayın öncesi ve sonrası tartışıldı.

Almanya ve Türkiye işçi sınıfı tarihi açısından önemli bu tarihi başkaldırının anlamını, 40 yıl sonra, dünyanın en büyük sektör sendikası IG Metall’in yönetim kurulu üyeliğine kadar çıkmış Zonguldaklı bir sendikacıyla, Köln ve Ford’u iyi bilen Yılmaz Karahasana ile konuştuk.

Federal Almanya’yı 5 gün boyunca hop oturup hop kaldıran Köln’deki ünlü Ford grevi neydi? Kimilerinin hâlâ “Türk Grevi” dediği bu çok uluslu sınıf başkaldırısı, üstelik yasalara aykırı bir biçimde nasıl pat-

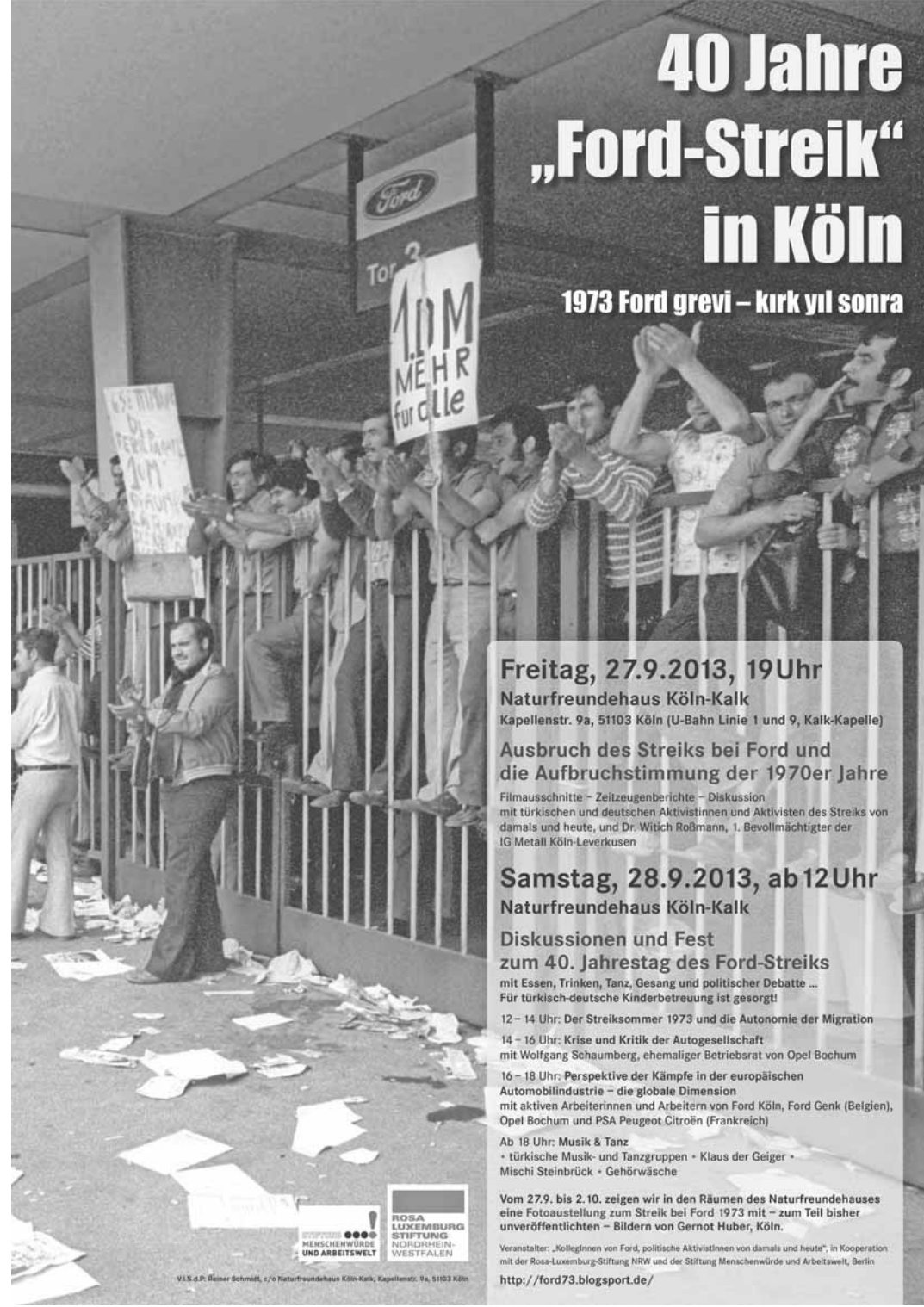
lak verdi? İşçiler neden “Yetki arttı” demişti, ne olmuştu?

Ford emekçilerinin ne zaman ve nasıl bir yoğunlukla “isyan” edecekleri aslında bir zaman sorunuydu. Ford o yıllarda Almanya’da haftada 40 saat çalışılan, ücretlerin ise yüksek olduğu tek işletmeydi. Buna karşın çalışma temposu öldürücüydü. Ayrıca insanlık dışı otoriter bir hiyerarşi, baskıcı bir yönetim egemendi.

Bu arada 1973 ilkbahar aylarında, özellikle metal işkolunda, bir dizi protesto hareketi ve “kendiliğinden” grevler yaşanmıştı. Örneğin Bochum’da Opel işletmelerinde, Dortmund’da çelik işletmesinde Hoesch’de, Bremen’de Klöckner fabrikalarında, çeşitli kentlerde VW fabrikalarında ve giderek tüm Almanya düzeyinde yalnız metal işkolunda 80’in üzerinde işyerinde metal emekçileri greve çıkmıştı. Bu grev eylemlerinin temel nedeni, 1973 yılı başında toplu sözleşmelerle elde edilen yüzde 8.5 oranındaki ücret artırımlarının yüzde 7.9 düzeyine ulaşan enflasyon oranı sonucu yok olması ve emekçilerin hakları olarak kaybettikleri satınalma güçlerinin ek zamlarla telafi edilmesini istemeleriydi. 1973 yılı ortalarına doğru işletmelerin kârlarında ise “patlama” söz konusuydu.

Metal İşçileri Sendikası IG Metall’in ve işçi temsilcilerinin girişimleri, işverenleri yeniden sözleşme masalarına oturmaya zorlamıştı. Bunun sonucu ya yeniden toplu sözleşmeler imzalanarak ya da işyeri anlaşmaları kanalıyla hatırı sayılır ek zamlar elde edilebilmişti. Bu özel anlaşmalar sonucu işyerlerinde durum giderek biraz sakinleşmişti.

Ford işletmelerindeki işyeri toplantılarında da ücret sorunu önemli bir rol oynuyordu. Grev

hareketinin patlamasından bir hafta önce yürütülen son işyeri toplantısında işçiler, enflasyon karşılığı olarak, saat ücretlerine 60 Pfennig zam talep etmişlerdi.

Kıvılcımı bu mu oluşturdu?

İşçilerin grevde gidilerinin asıl nedeni şuydu: İşyeri yönetimi, fabrika tatilinin bitimiyle birlikte tam üretime başlamak istiyordu. 500’e yakın işçi izinden daha dönmemiş, işyeri yönetiminin onayını da almadan kendiliğinden bir-iki hafta izinlerini uzatmışlardı. İşyerinde olanlar, henüz izinden dönmemiş olan arkadaşlarının işlerini üstleneceklerini ve tam üretime “peki” diyeceklerini açıklamışlardı. Bunun için ileri sürdükleri koşul, izinden geç dönen arkadaşlarına çıkış verilmemesiydi.

İşyeri yönetimi önce bunu kabullenmiş, ama sonra sözünü tutmamıştı. Ve bu “bardağı taşıran son damla” olmuştu. Şöyle oluyor:

Grevci emekçiler Y-Halle’de “Grev-Yürüyüş Kolu” oluşturarak diğer hallerle üzerinden “M Binasi” dedimiz Personnel Büro’na doğru yürüyüşe geçiyorlar. Amaçları, diğer hallerden de emekçilerin grev yürüyüşüne katılmalarını sağlamak. Gerçekten de kısa sürede bu grev yürüyüş kolu birkaç bin emekçiye kapsıyor. Türk, Alman, İtalyan, Yunan ve diğerleri... Yani grev bu anlamda da “Türklerin Grevi” olarak değil, Ford emekçilerinin grevi olarak başlıyor ve gelişiyor. M Binasi önünde toplanan emekçilerin ortak isteği, verilen çıkışların geri alınması, herkese 1 DM ücret zammı, akarantların hızının azaltılmasıydı...

O zamanın İşçi Temsilciliği Başkanı ve bazı işçi temsilcileri, işyeri yönetimiyle işbirliği içerisinde “Biz çalışmak istiyoruz!” sloganı altında, daha çok posta başları, ustabaşları, kısım şefleri ve hatta fabrika dışından povokatörlerin de katılımını sağlayarak grevi işçilere karşı yürüyüş örgütlediler. Bu arada burjuva basını yangına körtikle gidiyor ve Ford işçilerini birbirlerine düşürme çabalarına devam ediyordu. İşte bu provokatif karşı yürüyüş fabrika içerisinde çatışmalar yarattı. Bu çatışmalar da polislin özele beklediği bir neden oldu. Sert ve acımasız bir biçimde grevci işçilerin üzerine yürüten polis, tüm grev komitesi üyelerinin yanı sıra grevde aktif rol alan ve rol oynayan birçok işçiyi tutukladı. Yangına körtikle giden, işçi sınıfının birlik ve dayanışmasını sineye çekemeyen, çeşitli grupla-

rı baştan beri birbirine karşı kıskırtmaya çalışan burjuva basını, ama özellikle de bulvar basını, polisi “vatan kurtaran arslan” gibi kutlarken, “çalışkan” Alman emekçilerini göklere çıkarıyordu. Siyasal yönetim de “rahat” nefes almaya başlamıştı.

Grev “kaybedilmişti.” Ama işçiler bilinç, özgüven ve enternasyonal dayanışma deneyimlerinde önemli kazanımlar elde ettiler. İki yıl sonra, 1975 İşçi Temsilciliği seçimlerinde, grev kırıcılığında başrolü oynayan işçi temsilciliği başkanı ve tüm taraftarları seçimi tümüyle kaybettiler.

Bu tepkinin ve kırılan grevin ne gibi sonuçları oldu?

Bu yenilgi önce doğal olarak işçilerde yoğun bir “hayal kırıklığına” neden oldu. Özellikle öfkeler işçi temsilciliğine yöneldi. IG Metall’in davranışını anlayışla karşılanıyordu. Bunun açık göstergesi, IG Metall’den istifalardan yok denecek kadar az olmasıydı. Yenilgiye rağmen işçiler bu kavgadan daha da bilenen bir bilinç, artan özgüven ve safları daha da sıkıştıran bir dayanışma anlayışıyla çıktılar.

Siz “Türk grevi” kavramına 40 yıl sonra da karşı çıkıyorsunuz ve sonunda kırılımsa da olsa bu grevin olumlu rolüne dikkat çekiyorsunuz..

Evet, hangi biçimde örgütlenmiş olursa olsun bir grevin, katılımıların çoğunluğunun milli kökeninden hareketle isimlendirilmesi yanlıştır. Bu anlamda “Ford Grevi” Türklerin grevi değil Ford emekçilerinin grevidir. Ve bu grev yenilgiye sonuçlanmış gibi görünse de, tüm sendikal ve siasal savaşlarda elde edilen deneyimler gibi bir deneyim kazanımı ve bu anlamda da sendikal ve sınıfsal bilinçlenmeye katkıda bulunmuş olan bir grevidir.

Paris ve müzeler

Fransa’nın başkenti Paris, insanlık tarihi açısından da önemli tartışılmaz bir kültürel, düşünsel mirasın da ev sahibi. Paris’teki birçok müze Fransa’nın 17. 18. ve 19. yüzyıldaki sömürgeci pratiklerinin de bir sonucu ve kanıtı. Bu müzelerde bulunan eserler, çıktıkları coğrafyadaki mirasın bütünlüğünü bozarak ve hatta bu ülkelerden yağmalanarak, başka Batı ülkelerinin merkezleriyle beraber Paris’te de toplandılar. 1789 Fransız Devrimi, müzelerin kamusal alan haline gelişinde ve yaygınlaşmasında da önemli bir rol oynadı. Paris’in dünyanın sanat başkenti haline gelişi, birçok sanatçının burada yaşaması da büyük koleksiyonların bu şehirde oluşmasının diğer bir nedeni. Fransa’daki aydınlanmacı ve enternasyonalist birikim de bu müzelerin oluşmasındaki en temel nedenlerden...

Paris’in müzelerini kabaca Louvre ve diğerleri diye ayırmak olası. Öte yandan yine de 19. ve 20. yüzyılın birikimine odaklanan Musée d’Orsay, Centre Pompidou ve Panthéon gibi çok önemli bazı müzeler ile daha da uzmanlaşmış olanları ve bir tek sanatçı adına açılanları da ayırabiliriz.

Louvre’dan başlıyoruz... Bu devasa müze, dünyanın dört bir yanından gelen turistlerin hakkı olarak gözdesi. Devasa koleksiyon ve dünyanın dört bir yanından medeniyetlerin eşsiz eserleri hakkı olarak insanı büyütüyor. Öte yandan, bu çok büyük koleksiyon insanı da kaybolmuşluk duygusu da uyandırıyor. Mona Lisa’yı çekmek için oluşan kalabalık müzedeki popüler olana dönük ilgiyi ve biraz amaçsızca yapılan gezi sonrası rahatlamayı da simgeliyor.

Eski bir tren garı olan Orsay müzesi, belki de en çarpıcı ve en seçkin koleksiyonlardan birini barındırıyor modern resim sanatının. Burada emperyonizme (izlenimcilik) ayrılan galeride, içinde Van Gogh’un da eserlerinin bulunduğu çok önemli bir koleksiyon bulunuyor. Öte yandan realistler, romantikler, neoklasikler ve sembolistler olarak adlandırılan resim akımlarından çok önemli eserler de bulunuyor. Oryantalizm bölümünde Osman Hamdi Bey’in de bir eserinin bulunduğu ekleyelim. Courbet’in Dünyanın Merkezi adlı tablosu da bu müzedeki bir popüler kültür imgesi.

Centre Pompidou ise modern ve çağdaş sanatçıların eserlerinden oluşan değerli bir koleksiyon. 1960 öncesi ve sonrası olarak iki kat yayılan bu müzede, çağdaş sanatın uçuculuğuna ve modernist, sürrealist, kübist eserlerdeki yıkıcı, nihilist, derinlikli ruha tanık olmak mümkün. Bu binanın mimarisinde çok modern ve ilgi çekici; merkezin dönemsel sergileri önem taşıyor. Bir diğer önemli de bulunuyor değerli bir anıt. Rousseau ve Voltaire’den Fransız sosyalistlerinin tarihi lideri Jean Jaurès’e, André Malraux’ya ve Curie’lere değer verdiğimiz insanların mezarlarında saygıyla onları anmak büyük mutluluk veriyor. Notre Dame Kilisesi’nin dinsel görünümünün karşısında Panthéon, ilerlemeci ve hümanist düşüncenin bir kalesi olarak dindim yükseliyor. Tabii ki Paris’te Picasso ve Rodin müzeleri gibi çok büyük sanatçıların önemli koleksiyonlarını içeren müzeler, bu büyük müze topluluğuna tamamılıyor.

Paris müzeleri içinde kaybolma ve ezilme hissi de uyandıran yerler ancak insanlığın aydınlanması ve kendini gerçekleştirme serüveninin de büyük ürünleri. Bu müzelerin popüler imgelerinin ötesine geçmek ve hem bir yağma ve talan tarihinin ürünü olduklarını hem de insanlığın gelişiminin ve ilerlemesinin nişanesi olduklarını hissetmek ise dünyanın pek çok yerinden gelen zengin turistler için çok kolay bir şey olmasa gerek. Yine de haksızlık etmeyelim. Müzeleri gezmek, alışveriş merkezlerinde dolaşmaktan -her açıdan- daha önemli bir etkinlik. Müzelerin halkın geniş kesimlerinin de kolayca ulaşılabilir ve ilgisini çeker hale gelmesini arzu ederek (Bir evsiz çiftin Musée d’Orsay’dan koktukları gerekçesiyle kovulmaları, geçen aylarda Fransa’da baya yankı ve tepki uyandırdı) ve bu eserlerin bir kısmının sömürgeci ve emperyal geçmişten kaynaklanan yağmanın ürünü olduğunu da bilerek bakmalı. Son bir not, eğer yolunuz Paris’e düşerse her ayın ilk Pazar günü bu müzeler ücretsiz...

AUF DEM RÜCKEN DES TIGERS TANZEN

Im August 1973 kam es zu einem wilden Streik bei Ford. Die Öffentlichkeit war erschüttert, das Ereignis hat sich (nicht nur) in das Kölner Bewusstsein gebrannt. Vierzig Jahre später stellt sich noch immer die Frage nach seiner eigentlichen Bedeutung

Solun ve sendikaların rolü

Grev sürecinde ne gibi talepler dile getirildi ve bunlar nasıl tartışıldı?

Bilinen bir gerçektir: Her sosyal hareket genellikle kendi liderlerini yaratır. Ford’da da bu böyle oldu. Ayrıca örneğin KPD, KPD/ML, Kızıl Ford Emekçileri Gazetesi, İşçi Kavga gibi çeşitli bazı siyasal sekter gruplar Ford emekçilerinin grevini kendi siyasal amaçları yönünde kullanmaya çalıştılar. Onlar için Ford emekçilerinin bu grevi Federal Almanya düzeyinde “devrim ateşinin alevlenmesi” idi ve kullanmak istediler. Emekçilerin seçtiği “Grev Komitesi”de etkin olmaya başladılar.

Grev Komitesi’nin ileri sürdüğü istemler, şöyleydi: 500 emekçiye verilen çıkışların geri alınması, herkece 1 DM zam, herkes için 6 hafta ücretli izin, grev günlerinin ödenmesi, grevci işçilerin hiçbir biçimde cezalandırılmaması, meslek öğreniminde bulunanlara bir defalığına net 600 DM ödenmesi.

Grev Komitesi, İşçi Temsilciliği’nin bu istemleri üstlenmesini ve işyeri yönetimi ile derhal görüşmelere başlamasını istiyor. İşçi Temsilciliği bunu, grevin yasadışı olduğu ve İşyeri Teşkilat

Yasası’nın İşçi Temsilciliğinin elini kolunu bağladığı gerekçesiyle grevi desteklemeyeceğini ve Grev Komitesi’nin iler sürdüğü istemleri üstlenemeyeceğini açıklıyor. Bunun üzerine Grev Komitesi ile İşçi Temsilciliği arasında ilişki ve bağlar tamamen kopuyor. Ancak İşçi Temsilciliği ile işletme yönetimi arasında görüşmeler buna rağmen devam ediyor.

“Kendiliğinden” grevlerin sendikalar tarafından resmen desteklenmesi yürürlükteki hukuk kuralları kapsamında olanak dışıdır. Böyle bir durumda, işverenler grev eylemleri nedeniyle söz konusu olan tüm maddi kayıpları sendikalardan “tazminat” olarak isteyebileceklerdir ve bu ilgili sendikanın maddi açıdan “sonu” anlamına gelir. Çünkü hiçbir sendika, maddi açıdan ne denli güçlü olursa olsun, işverenlerin bu maddi kayıpları karşılayabilecek güçte değildir. Ancak bu, sendikaların “kendiliğinden” grevlere seyirci kaldığı ya da kalmak zorunda olduğu anlamına da gelmez. Nitekim IG Metall, Ford’da da seyirci kalmamış ve Ford işçilerinin haklı istemlerini üstlenmiştir.

YILMAZ KARAHASAN KİMDİR?

1938’de sendikacı bir ailenin ikinci oğlu olarak Zonguldak’Kilimli’de dünyaya geldi. 1957’de Tophane Sanat Enstitüsü Elektrik Bölümü’nü bitirdi. İlk kez 1958’de gittiği Almanya’da kendi mesleğinde iki yıl çalıştı. Türkiye’ye döndü ve askerliğini yedek subay olarak 1962’de bitirdi. Aynı yıl tekrar Almanya’ya gelerek çalışma hayatına atıldı. Önce Ford fabrikasında elektrikçi ve tercüman olarak çalıştıktan sonra 1964-1968’de Köln’de sosyal danışman (Türk Danış) olarak görev yaptı. 1968-1992 yılları arasında IG Metall Sendikası merkezinde sorumluluklar aldı. 1992-1995’te de IG Metall Merkez Yönetim Kurulu’nda görev yaptı. 2001’de emekliye ayrıldı. Yılmaz Karahasana, 1963’den bu yana SPD üyesi. Kendisini “sol sosyal demokrat” olarak tanımlayan deneyimli sendikacı, Türkiye’deki askeri darbeler döneminde siyasal baskılara maruz kaldı, hakkında tutuklama kararları çıkarıldı. Özellikle 1980-1993 arasında Türkiye’ye bu nedenle gelemedi.